

IJTIMOY PEDAGOG KASBI VA UNING VAZIFALARI VA HUQUQLARI

Axrorova Nodira– “University of Management and Future Technologies”
universiteti S553-PPo ‘guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ijtimoiy pedagog kasbining jamiyatdagi ahamiyati, uning asosiy vazifalari va huquqlari keng yoritiladi. Ijtimoiy pedagogning roli nafaqat ta’lim jarayonida, balki yoshlarning ijtimoiy hayotga moslashishi, huquqlarini himoya qilish va psixologik yordam ko‘rsatishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, maqolada ijtimoiy pedagoglarning bolalar, o‘smirlar va ehtiyojmand guruhlar bilan ishlash usullari, ularning jamiyatdagi o‘rni va huquqiy imkoniyatlari haqida ham so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: Ijtimoiy pedagog, ta’lim, tarbiya, ijtimoiy muhit, huquqiy himoya, bolalar huquqlari, psixologik yordam, rehabilitatsiya, ijtimoiy moslashuv, profilaktika

Kirish

Bugungi kunda jamiyatda yuzaga kelayotgan ijtimoiy muammolar va oilaviy qiyinchiliklar yoshlarning to‘laqonli rivojlanishiga ta’sir ko‘rsatmoqda. Ayniqsa, bolalar va o‘smirlarning ijtimoiy muhitga moslashishida, tarbiya va ta’lim jarayonida muayyan qiyinchiliklar kuzatilmoqda. Shu boisdan, ularning huquqlarini himoya qilish, ta’lim va tarbiya jarayonini samarali tashkil etish va ijtimoiy moslashuvlariga yordam berish uchun maxsus mutaxassis – ijtimoiy pedagoglar faoliyat olib boradilar. Ijtimoiy pedagog – bu nafaqat o‘qituvchi, balki bolalar va o‘smirlarning ijtimoiy hayotini o‘rganib, ularga mos keladigan pedagogik va psixologik yondashuvlarni qo‘llaydigan mutaxassisdir. U bolalar bilan bevosita ishlash orqali ularning muammolarini tushunadi, yechim topishga yordam beradi va jamiyatga moslashish jarayonini yengillashtiradi.

Ijtimoiy pedagogning faoliyati ta’lim muassasalari, oilalar, huquqni muhofaza qilish organlari va boshqa ijtimoiy xizmat ko‘rsatuvchi tashkilotlar bilan chambarchas

bog‘liq. Uning asosiy vazifalaridan biri – muammoli oilalardagi bolalarga, yetim bolalarga, nogironligi bor shaxslarga va qiyin sharoitda yashayotgan yosh avlodga yordam berishdir. Shuningdek, ijtimoiy pedagoglar jinoyatchilikning oldini olish, bolalar huquqlarini himoya qilish, ularni ta’lim jarayoniga faol jalb qilish kabi muhim vazifalarni ham bajaradilar. Ushbu maqolada ijtimoiy pedagogning jamiyatdagi o‘rni, uning asosiy vazifalari va huquqlari haqida batafsil ma’lumot beriladi. Mazkur kasbning ahamiyati va unga qo‘yiladigan talablar haqida tushuncha berish orqali, ijtimoiy pedagogikaning muhim jihatlarini yoritib berish maqsad qilingan.

Ijtimoiy pedagog kasbining mohiyati

Jamiyat taraqqiyoti va ijtimoiy muhitning barqarorligi ko‘p jihatdan ta’lim va tarbiya jarayonining samaradorligiga bog‘liq. Shu nuqtayi nazardan, ijtimoiy pedagog kasbi jamiyat uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Ijtimoiy pedagog – bu bolalar, o‘smirlar va ehtiyojmand guruhlariga pedagogik, psixologik va ijtimoiy yordam ko‘rsatadigan mutaxassis bo‘lib, uning asosiy maqsadi yoshlarning ijtimoiy muhitga moslashishiga ko‘maklashish, ularning huquqlarini himoya qilish va hayotiy qiyinchiliklarni yengib o‘tishlariga yordam berishdan iboratdir.

Ijtimoiy pedagogikaning asosiy maqsadi – insonlarni jamiyatga moslashtirish, ijtimoiy muhit bilan uyg‘unlashishiga ko‘mak berish va ularning hayot sifatini yaxshilashdir. Ijtimoiy pedagoglar nafaqat ta’lim muassasalarida, balki bolalar uylarida, reabilitatsiya markazlarida, voyaga yetmaganlar koloniyalarida, nogironlar bilan ishlovchi tashkilotlarda ham faoliyat yuritadilar. Ular bolalar va o‘smirlarning ruhiy, ma’naviy hamda jismoniy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash orqali jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashga hissa qo‘shadilar.

Ijtimoiy pedagog kasbining ahamiyati shundaki, u yoshlar va bolalar hayotida muhim rol o‘ynaydi. Har bir bola yoki o‘smir o‘zining oila a’zolari, tengdoshlari va jamiyat bilan o‘zaro munosabatini shakllantirish jarayonida turli muammolarga duch kelishi mumkin. Ayrim bolalar oilaviy nizolar, iqtisodiy qiyinchiliklar yoki zo‘ravonlik kabi ijtimoiy muammolar tufayli o‘z imkoniyatlarini to‘liq namoyon qila olmaydilar. Ijtimoiy pedagog esa bunday holatlarni aniqlash, ularni bartaraf etish va bolalarning hayot sifatini yaxshilash uchun harakat qiladi.

Bundan tashqari, ijtimoiy pedagoglarning vazifalaridan biri bolalarning huquqlarini himoya qilishdir. Ular bolalar yoki o'smirlar huquqlari buzilganda tegishli davlat tashkilotlari bilan hamkorlik qilib, ularning qonuniy manfaatlarini himoya qiladi. Xususan, zo'ravonlik, beparvolik yoki suiiste'mollik holatlarida ijtimoiy pedagoglar tezkor chora ko'rib, bolani himoya qilishga qaratilgan tadbirlarni amalga oshiradilar.

Ijtimoiy pedagoglar quyidagi yo'nalishlarda faoliyat yuritadilar:

- Ta'lim va tarbiya bilan bog'liq faoliyat – maktab, litsey, kollejlarda o'quvchilarning ijtimoiy muammolarini hal qilish va ularning ta'lim jarayoniga faol jalb etilishini ta'minlash.
- Psixologik yordam – bolalar va o'smirlarning ruhiy holatini tushunish, ularning psixologik muammolarini aniqlash va mos yechim topish uchun mutaxassislar bilan hamkorlik qilish.
- Oilaviy muhitni o'rganish – oilaviy sharoitlarni tahlil qilish, muammoli oilalar bilan ishlash va ota-onalarga pedagogik maslahatlar berish.
- Huquqiy himoya va maslahat berish – bolalar va yoshlarni huquqiy masalalar bo'yicha xabardor qilish, ularning qonuniy huquqlarini targ'ib qilish va himoya qilish.
- Reabilitatsiya ishlari – qiyin sharoitlarda qolgan bolalar va nogironligi bor yoshlarning ijtimoiy hayotga qayta moslashuvini ta'minlash.
- Jinoyatchilik va boshqa salbiy holatlarning oldini olish – yoshlar orasida jinoyatchilik, zo'ravonlik va giyohvandlikning oldini olishga qaratilgan targ'ibot tadbirlarini o'tkazish.

Ijtimoiy pedagog kasbi bugungi jamiyatda nafaqat ta'lim tizimining bir qismi, balki ijtimoiy barqarorlik va farovonlikni ta'minlashga xizmat qiluvchi muhim soha hisoblanadi. Ijtimoiy pedagoglarning faoliyati natijasida bolalar va o'smirlar o'z huquqlarini bilib, ijtimoiy muhitga moslashish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shuningdek, ijtimoiy pedagoglar yoshlarning kelajagini yanada barqaror qilish uchun muhim rol o'ynaydilar. Shu sababli, ushbu kasbga bo'lgan e'tibor va qo'llab-quvvatlash jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Ijtimoiy pedagogning vazifalari

Ijtimoiy pedagogning asosiy vazifasi bolalar, o'smirlar va ehtiyojmand guruhlarining ijtimoiy muammolarini aniqlash, ularning tarbiyaviy va ta'limiy jarayonini qo'llab-quvvatlash hamda ijtimoiy moslashuvlariga yordam berishdan iborat. Bu kasb nafaqat ta'lim tizimi doirasida, balki jamiyatning turli sohalarida ham muhim ahamiyat kasb etadi. Quyida ijtimoiy pedagogning asosiy vazifalari batafsil yoritiladi.

Ijtimoiy pedagog ta'lim muassasalarida o'quvchilarning ijtimoiy muhitga moslashuvini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ularning asosiy vazifalaridan biri bolalar va o'smirlarning o'quv jarayonida duch keladigan muammolarini aniqlash va ularni hal qilishga yordam berishdir. Shuningdek, ijtimoiy pedagog o'quvchilarga individual yondashib, ularga tarbiyaviy va pedagogik qo'llab-quvvatlash ko'rsatadi.

Ko'pgina bolalar va o'smirlar hayotining turli bosqichlarida stress, depressiya yoki ruhiy bosimga duch kelishadi. Ijtimoiy pedagoglar bunday muammolarni erta aniqlab, psixologik maslahat va qo'llab-quvvatlash orqali ularning ichki holatini barqarorlashtirishga yordam beradilar. Zarurat tug'ilganda, psixolog yoki psixiatr kabi mutaxassislar bilan hamkorlik qilib, bolaga kerakli yordam ko'rsatish choralari ko'riladi.

Ijtimoiy pedagogning muhim vazifalaridan biri bolalar va o'smirlarning yashash sharoitlarini o'rganish hamda ularning huquqlarini himoya qilishdan iborat. U bola yoki o'smirning oilaviy muhitini tahlil qilib, ehtiyojmand guruh vakillariga qo'shimcha yordam ko'rsatish chora-tadbirlarini belgilaydi. Shuningdek, agar bolalar zo'ravonlik yoki beparvolik qurboniga aylangan bo'lsa, ijtimoiy pedagog huquqni muhofaza qilish organlari bilan hamkorlik qilib, ularning himoyasini ta'minlashda ishtirok etadi.

Xulosa

Ijtimoiy pedagog kasbi insonlarning ijtimoiy muhitga moslashuvi, huquqlarining himoya qilinishi va psixologik qo'llab-quvvatlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Uning vazifalari keng qamrovli bo'lib, bolalar va o'smirlarning ta'lim olishi, ruhiy holatini mustahkamlash, oilaviy muhitni yaxshilash va huquqiy

himoya qilish kabi ko'plab sohalarni o'z ichiga oladi. Shu sababli, ijtimoiy pedagoglarning malakasi va jamiyatdagi o'rni ortib borishi lozim. Ularning faoliyati natijasida bolalar o'zlarini xavfsiz his qiladilar, ijtimoiy muhitga moslashish imkoniyatiga ega bo'ladilar va jamiyatning to'laqonli a'zosi bo'lib shakllanadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
2. Хайдаров, С. (2023). Педагогик faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakllantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy ta'sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
7. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
8. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.